

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Ö r e b r o L ä n

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

EM BETS - BER Ä T T E L S E

för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850.

P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Örebro Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifne Embets-berättelse för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Ö r e b r o L ä n

till

KONGL. MAJ:T

i underdånighet afgifne

EM BETS - BER Ä T T E L S E

för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

STOCKHOLM, 1850.

P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§. 1. Länets allmänna beskaflenhet.....	3.
§. 2. Invånare.....	3.
§. 3. Näringar.....	4.
Landthushållningen.....	4.
a) Jordbruket.....	4.
b) Boskapsskötseln.....	6.
c) Skogsskötseln.....	6.
Bergsrörelsen.....	6.
Silfververk.....	6.
Garkoppar.....	8.
Kobolmalmsbrytning.....	8.
Zinkblendegrufvor.....	9.
Jerntillverkningen.....	9.
Grufvebrytning.....	9.
Tackjern.....	11.
Stång- och ämnesjerns-tillverkningen.....	11.
Manufaktursmidet.....	12.
Öfriga Bergsprodukter.....	12.
Spik- och Nubb-smide.....	12.
Binäringar.....	13.
Kalk.....	13.
Pappertillverkningens värde.....	13.
Tegelslagerier.....	13.
Kritbruk.....	13.
En Tändsticks-Fabrik.....	13.
Linoljeslageri.....	13.
§. 4. Politisk författning.....	14.
Kammarverk.....	14.
Politi.....	15.
Fattigförsörjning.....	17.
Gästgifveri-, Håll- och Reserv-skjutsen.....	17.
Privat-Banken.....	18.
§. 5. Städer.....	19.
Örebro.....	19.
Askersund.....	20.
Nora.....	21.
Lindesberg.....	21.

Tabellbilaga

Uträkning å Medium af 1842-1847 årens Markegångs-Taxor för Örebro län

Ekonomisk och Statistisk Tabell för Städerna inom Örebro Län för år 1847

Underdånig Berättelse om tillståndet i statistiskt och ekonomiskt hänseende inom Örebro län för åren 1842, 1843, 1844, 1845, 1846 och 1847.

§. 1.

Länets allmänna beskaffenhet,

uti förr afgifna Femårsberättelser beskrifven, har under sednare åren blifvit närmare utredd genom den af Topografiska Korpsen år 1844 utgifna karta med topografiska uppgifter om länet.

§. 2.

Invånare.

Enligt 1847 års mantals- och skattskrifnings-längder utgjorde folkmängden inom länets fögderier 124,441, deraf mankön 60,548, nämligen 31,712 mantalsskrifna och 28,836 mantalsfria, samt 63,893 qvinkön, deraf 33,516 mantalsskrifna och 30,377 mantalsfria, så att, vid jemförelse med 1840 års mantals-längder, folkmängden sedan dess skulle hafva ökats med 1,718.

Bildningen hos folket fortfar att skrida framåt och skall snart synbarare framstå, såsom en verkan af folkskolorna.

Hos uppväxande slättet fortfar böjelse för nykterhet att vara i tilltagande. Mången förtär icke starka drycker och icke få bland tjänstefolket betinga sig tillökning i lön i stället för måltidsbränvin. Häraf är förmånlig verkan på sedligheten i allmänhet att hoppas. Brottnens antal i förhållande till folkmängden stiger ej heller högt, efter hvad det visar sig i Herr Justitie-Stats-Ministerns underdåniga berättelser om brottmålen.

Arbetsamhet och flit råda hos folket i allmänhet. Bergsmannayrket fordrar ock mera idoghet och uthållighet. De tider af året, då jordbruket icke tager landtbons verksamhet i anspråk, lemna hans arbetstid öfverskott, som tjenligen kunde användas å slöjd, derför anlag icke saknas, fastän hägen tarvar väckelse. Under den tid, denna berättelse omfattar, hafva konjunkturerna till det mesta varit gynnande för jordbrukaren, men för bergsmannen mera ombytliga, i anseende till större missförhållanden emellan prisen å tackjern och lifsmedel. Inom landslagen har karldagsverket per medium betalats med tjuu sk. b:ko. I bergslagen åter har förhållandet visat sig annorlunda, så att då till exempel ett grufvedagsverke åren 1842 och 1843 betalades till nämnda pris och derutöfver, detsamma under de två derpåföljande åren, då bergskonjunkturerna voro mest missgynnande, föll till nära hälften mindre. Sedermera under bergsrörelsens förkofran stegrades mansdagsverket ända till en R:dr och ökedagsverket till tre R:dr b:ko under år 1847. En annan orsak till lättad bergningsförmåga för grufvearbetaren är ock att finna i föreningar mellan flere grufvelag om gemensam, mera ändamålsenlig förvaltning.

§. 3.

Näringar.

Landthushållningen

har under sednast förflutna fem åren tilldragit sig stigande uppmärksamhet. Forsknin-
gar och uppoffringar hafva af ståndspersoner blifvit åt den egnade i större mått än tillföre. Gynnande resultat deraf hafva hos allmogen väckt håg för förbättringar. Landthushållningen har ock i följd deraf gjort icke obetydliga framsteg. Det visar sig närmare vid betraktande af dess särskilda grenar.

a) *Jordbruket*, som gynnas af länets fördelaktiga läge, har vunnit förbättring med hänseende så väl till dess utvidgning, som till dess inre fullkomning. På sådan utvidgning genom nyodlingar, hvartill länet ännu lemna rika tillfällen, har hägen att öka den odlade jorden och nödvändigheten att göra den vid laga skiften erhållna odlingsmark fruktbar betydligt inverkat. Större moss- och kärrodlingar hafva dock nästan endast på ståndspersoners egendomar blifvit utförda. Allmogen saknar merändels tillgångar för utförande af sådana företag. Det kan antagas att vid Bysta fidei-kommiss-egendom, som innehafves af Generaladjutanten och Riddaren August Anckarsvärd, under tio års lopp 730 tunnland blifvit nyodlade och 400 tunnland till

odling beredda, och att vid Latorp, som äges af Grosshandlanden Dugge, emellan 100 och 200 tunnland sank mark sedan år 1843 blifvit upptagna.

Det gamla bruknings sättet att fördela åkern i två skiften, det ena träde och det andra besäddt med höst- och vårsäd, fortfar väl att vara det allmänna. Med undantag af dem, som begagna vaxelbruk, göra likväl de flesta landtmän årligen inkräktningar på trädesjorden med icke allenast ärtsädet, utan äfven annan vårsäd, foderväxter och rotfrukter. Vaxelbruket, upptagande i synnerhet råg och hafra samt klöfver och timotej, är mest utbildadt i bergslagsorterna och på herrgårdar i allmänhet. Åkerfältens omläggning i större skiften, omgifna af djupa afloppsdiken och sönderdelade genom underjordiska täckdiken, har börjat vinna uppmärksamhet, och tegläggning efter Skottsk method brukas på några ställen med belåtenhet.

I den mån åkerbruket fortgått och fordrat förbättrad redskap, har sådan blifvit anskaffad och begagnad, men skicklighet i plöjning är långt ifrån allmän, hvadan ock Hushållningssällskapet föranstaltat om tällingsplöjningar till undervisning och fullkomnande deri.

Gödseltillgången börjar att af den omtänksamme landtmannen i allmänhet ökas med djord och komposter, men nästan endast ståndspersoner begagna andra växtligheten befodrande ämnen, såsom benmjöl, kalk, gips, mergel och torfaska.

Utsäde och skörd å åkerjorden upptagas i den tabell, som härvid fogas; men önskvärd noggrannhet i uppgifterna kan omöjligen ernås, så länge större delen af allmogen fortfar att icke noga beräkna utsäde och afkastning samt fruktar att uppgifter derom kunde leda till skatteförhöjning, hvilket ock nästan tillintetgjort Hushållningssällskapets bemödanden att genom socknenämnderna vinna tillförlitligare upplysningar om landtbruket i berörde hänseende. Till utsäde begagnas allmänt Svensk råg, hvaremot bruket af Finsk råg är minskadt. Vår-råg, också kallad Oktober-råg, sås endast på några få ställen. Höstvetets odling har betydligt tilltagit. Korn sås jemförligtvis obetydligt. Hafresädet har i synnerhet genom de många nyodlingarna mycket utvidgats. Arter sås mest i Öster-Nerike, men i öfrigt vid hvarje hemman i landslag. Äfven i bergslag har ärtodlingen börjat införas. Potatesodlingen har betydligt tilltagit, men under de sednare åren lidit af torrötan. Sirapsberedning af potatesstärkelse har blifvit försökt vid Riseberga, som äges af Löjtnanten Hedengren, och i Askersund har potatesen på flerehanda sätt blifvit af handlanden P. W. Lundgren förädlad, såsom till gryn, dricka, med mera.

Trädgårdar finnas sällan hos allmogen, fastän klimatet ej kan anses egentligen hinderligt för sådanas anläggande.

Lin, hampa och humla produceras ej i väsendtlig mån. Å ett eller annat ställe är odlingen af rofvor utvidgad, för kreaturs utfodring.

Sädesproduktionen öfverstiger länets behof.

Äng och betesmark inskränkas allt mer och mer af nyodlingar; hvaraf följt behofvet att odla foderväxter. På några ställen hafva försök med ängsvattning skett.

b) *Boskapsskötseln* har att vänta större förbättringar sedan afvelsdjur af bättre racer flerstädes blifvit anskaffade och ett vid Riseberga anlagdt stamholländeri kommit till stånd.

Ladugårdsafkastningen är mer än tillräcklig för länets behof. Hushållningssällskapet har sökt uppmuntra boskapsskötseln i det att med täffingsplöjningarna förbundits exposition af husdjur, dervid premier blifvit utdelade.

Hästafveln befinner sig på en låg ståndpunkt. Bergsbruket, som fordrar goda hästar, saknar sådana till en del; och än mera måste hästar för underhållande af det inom länet förlagda kavalleri anskaffas från främmande orter. De bättre hästar, som finnas, äro af Norsk race eller fallna efter hingstar från stuterierna i riket. Uppmärksamheten har dock vändt sig åt anskaffande af beskällare utaf Norsk stam för erhållande af starka och härdiga arbetshästar, för hvilket syftemål en såkallad hingstförening blifvit bildad genom Hushållningssällskapets nit.

Färafveln har genom mindre fördelaktiga konjunkturer för ullens hämmats i dess utveckling. Medelfina får halva tilldragit sig uppmärksamhet framför de högfina.

c) *Skogsskötseln*. Det vid allmänna skogarna i länet införda hushållningssätt medelst traktbuggning har börjat att vinna efterföljd å ett och annat boställe samt några större enskilda egendomar. Blädning är annars allmänna hushållningssättet. Utom det att åt skogen i allmänhet icke egnas tillbörlig vård, förödes den mycket i följd af laga skiften, dels genom hygge enligt ståndskogsligvider, och dels till upprättande af stängsel, som ökats i så betydlig grad, att behofvet af förändrad stängselordning mera allmänt inses och efterlängtas.

Bergsrörelsen.

Bergslagen är indelad i tre Bergmästaredömen, hvilka intill 1845 års slut benämndes: 1) Nora och Lindes, 2) Nya Kopparbergs, och 3) Wermlands Bergmästaredömen, men sedermera, efter Lindes och Ramsbergs Bergslags förläggande från det första nämnda Bergmästaredömet till Nya Kopparbergs, kallas: 1) Nora Bergslags och Nerikes, 2) Nya Kopparbergs och Lindes, samt 3) Wermlands Bergmästaredömen.

Då under den tid hvilken sista underdåniga Femårsberättelsen omfattade, icke något annat *Silfververk* än Hellefors drefs inom länet, och det med så ringa framgång, att icke ens någon silfversmältning under den tiden der blef verkställd, har deremot sedermera visat sig en synnerlig ifver att eftersöka silfverhaltig malm, så att till exem-

pel under året 1845 endast inom Nora och Lindes samt Nya Kopparbergs Bergmästaredömen utfärdades ej mindre än Trehundraåttatofem mutsedlar å sådan malm. Utaf dessa supponerade fyndigheter hafva få gifvit någon anmärkningsvärd malmquantitet. Den förnämsta utaf dem är å Guldsmedshytte fält inom Lindes Socken, hvarå sex större grufvor 1842 inmutades i en malmgång, som i forna tider eller, såsom det antages, redan i fjortonde eller femtonde seklet varit bearbetad med flera större och mindre anbrott, af hvilka den största grufvan uppnått ett djup af åtminstone 40 till 50 famnars och har en stollgång af femtio famnars längd, inkommande i grufvan på 16 famnars djup under dess dagrand. År 1768 började ett bolag att ur denna grufva, då benämnd Prins Gustafs grufva, tömma vatten, men arbetet afstodnade efter två år, utan att mera än $36\frac{1}{2}$ lod silfver erhöles. En af förre kommissionslandtmätaren Elzvik upptäckt ny malmgång, parallel med den äldre, har lemnat rik tillgång på malm, som föranledt anläggning af en år 1844 privilegierad Silfverhytta, derunder flera hemman äro inköpta. Med osparad kostnad å byggnader och undersökningar har arbetet derstädes fortgått, så att tillverkningen varit:

År 1843	63	lödiga marker silfver,	39	Skz	b. v.	Bly.
„ 1844	700 $\frac{1}{16}$	„ „ „	403	„	17	Lz 3 z Bly.
„ 1845	1560 $\frac{1}{16}$	„ „ „	955	„	—	13 „ „
„ 1846	1465 $\frac{3}{12}$	„ „ „	934	„	16	„ 19 „ „
„ 1847	1264 $\frac{3}{12}$	„ „ „	646	„	1	„ 12 „ „

Värdet af 1845 års tillverkningar gjorde 73,309 R:dr bko; och hafva vid verket omkring 200 personer haft ständigt arbetsförtjenst. Utomdess har tillverkats:

Inom Nya Kopparbergs Bergsfögderi:

År 1842	112	lödiga marker silfver,	9	Skz	13	Lz	16	z	Bly.
„ „	13 $\frac{3}{12}$	„ „ „	27	„	10	„	—	„	

och vid Hellefors:

År 1847	93 $\frac{1}{16}$	„ „ „	92	„	14	„	13	„
-------------------	-------------------	-------	----	---	----	---	----	---

Dock är smältningen vid Hellefors icke af egen malm, utan af sådan från grufvor i Wermland och Grythytte socken.

Jemväl vid andra, år 1845 inom Lindes Socken i gång komna, grufvor uppfordrades då silfvermalm, nämligen:

Vid Bertilsgrufvan	96	Skz
Å Siggeboda-fältet	350	„
Vid Aboda-grufvan	631	„
Vid Dahlbergs-grufvan	62	„ och
Vid Källar-grufvan	96	„

Vid Isåsagruvnan i Lerbäckes socken uppfordrades också samma år 103 Skepp:d; men då den malm, som påföljande året till belopp af 300 Skepp:d uppfordrades, knappt var smältvärd, har denna grufva blifvit öfvergifven; hvaremot Glanshammars kyrkogruvna börjat bearbetas.

År 1847 utgjorde silfvermalmsuppfordringen:

I Nya Kopparbergs Bergslag	871 Sk℔
I Lindes och Ramsbergs	9,828 „
I Grythytte och Hellefors	700 „ och
I Hellefors-distriktet	46 „
Summa	11,445 Sk℔.

Garkoppar har tillverkats:

	År 1842			År 1843			År 1844			År 1845			År 1846			År 1847		
Inom Nya Kopparbergs Bergsfögderi Sk℔	182	9	6	259	9	6	302	13	2	253	19	11	120	1	2	154	1	5
Inom Lindes o. Ramsbergs Bergslag . . . „	90	—	6	187	6	7	311	13	—	353	17	5	297	13	10	337	—	—
Vid Sandbackeni Lerbäckes socken „	85	8	—	141	3	10	92	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vid Mårsätter i Hammars socken „	35	12	14	51	12	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tillverkningen upphörde vid sistberörda två hyttor, sedan ägaren af Sandbacken inköpt Flögfors och Håkansboda grufvefält, der årliga brytningen af kopparmalm stigit till omkring 5000 Skepp:d.

Vid Mårsätters kopparhammare äro smidda kopparplåtar:

År 1842	Sk℔	57.	6.	16½.
„ 1843	„	45.	7.	2½.
„ 1844	„	45.	2.	19.
„ 1845	„	47.	16.	17.
„ 1846	„	34.	8.	3.
„ 1847	„	22.	14.	11.

Kopparmalmsuppfordringen för öfrigt besteg sig året 1847:

inom Nya Kopparbergs Bergslag till	12,758 Sk℔
„ Hjulsjö Bergslag	2,000 „
„ Lerbäckes Bergslag	4,817.

Koboltmalmsbrytning vid Wena och Johannisbergs koboltverk i Lerbäckes Bergslag har fortfarit under föga gynnande konjunkturer för afsättning och lemnat slammad kobolt:

År 1842	8,607	℔
„ 1843	8,807	„
„ 1844	8,422	„
„ 1845	9,598	„
„ 1846	8,565	„
„ 1847	5,735	„

Zinkblendegrufvor på Isåsa och Knalla hemmans ägor i Lerbäcks Socken hafva år 1847 begynt att arbetas. På malm från dessa och angränsande likartade grufvor inom Godegårds socken af Linköpings län är grundad en zinkhytta vid Vinterviken i hufvudstadens grannskap.

Jernstillverkningen har varit utsatt för en allvarlig kris under åren 1843—1845, i anseende till då nedtryckta pris å alla jernprodukter. Mest ledo deraf grufvebrytaren och tackjernstillverkaren, hvilken i följd af öfverproduktion under året 1843, måste påföljande åren sälja tackjernet till underpris, hvilket åter i viss mån förbättrade tackjernshandlandes och stångjernstillverkares vilkor. Till lättnad i Bergslagens allmänna betryck, till hvars ökande äfven kan hänföras forlönernas stegring under sista åren med ungefär 33½ procent, hafva dock utomordentliga åtgärder blifvit vidtagna. Så har arbetsförtjenst blifvit grufvearbetare och bergsmän beredd vid åtskilliga med bidrag af allmänna medel företagna vägomläggningar, samt ett lån, stort 128,700 R:dr B:ko, af krigsmanshuskassans medel år 1843 i nåder beviljats Bergslagen emot fyra procents ränta, att under tre år amorteras, men hvaraf endast 107,410 R:dr blifvit uttagna; äfvensom provisionella vågar för uppläggning och beläning af tackjern med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd blifvit inrättade i Nora och Linde, hvilka likväl ej varit begagnade för mera än 3 å 4,000 Skepp:d årligen. Dessa åtgärder hafva ock bidragit att afhjelpa förlägenheten, så att bergsrörelsen kan anses hafva redan vid 1846 års slut återtagit sin jemna gång, och förut ofta påkommande utmätningar af bergsmanshemman till det mesta upphört.

Grufvebrytning har icke ägt rum inom Carlskoga Bergslag, der tackjernstillverkningen bedrifves med malm från Nora och Filipstads Bergslag. I öfriga Bergslag har jernmalmsuppföringen utgjort:

	År 1842	År 1843	År 1844	År 1845	År 1846	År 1847
I Nora Bergslag SkZ	159,625	154,185	128,778	106,865	145,888	173,131
Lindes „	45,201	32,559	25,422	29,904	43,555	57,377
Lekebergs „	12,133	9,149	9,261	3,124	5,718	5,774
Lerbäcks „	8,469	16,419	9,205	9,160	5,722	6,360
Nya Kopparbergs „	21,515	28,647	35,021	19,212	28,018	37,674
Hjulsjö „	11,676	10,041	10,811	14,125	14,926	19,120
Grythytte och Hellefors. „	14,346	13,614	10,260	12,270	8,531	10,630
Hellefors Bruksdistrikts „	1,971	2,343	2,343	2,915	1,931	5,694

Oaktadt den stora differansen emellan de särskilda årsuppfordringarna, närmar sig dock medelbeloppet under ifrågavarande sex år temligen till hvad som ägde rum under de näst förutgångna åren. 1847 års malmuppfordring inom Nora Bergslag är dock den största, som der någonsin veterligen ägt rum; och sådant anses vara resultat deraf, att sex särskilda grufvebolag förenat sig om gemensam förvaltning, hvarur dessutom härlutit, att, under det grufvehjonens arbetsförtjenst mer än fördubblats, brytningskostnaden minskats med en fjerdedel.

Försäljningsvärdet af 1 Skepp:d malm har i medeltal varit:

	År 1842.	År 1843.	År 1844.	År 1845.	År 1846.	År 1847.
I Nora Bergslag: vid Dalkarls-berget. B:ko	1 20 —	1 2 —	1 12 —	1 32 —	1 32 —	1 32 —
Dito vid öfriga Grufvorna	— 42 8	— 31 8	— 30 —	— 40 —	— 38 —	— 40 —
Lindes Bergslag	— 32 —	— 22 —	— 24 —	— 30 8	— — —	— — —
Lekebergs Bergslag	1 6 4	— 34 —	— 32 —	1 — —	1 — —	1 — —
Lerbäcks Bergslag	1 7 4	— 42 8	— 40 —	1 12 —	1 8 —	1 10 —

Priset å ett lass jernmalm, å 87 Lisp., noterades år 1847:

I Nya Kopparbergs bergslag B:ko	1: 24. å 2: 24.
Lindes och Ramsbergs „	2: — å 2: 24.
Hjulsjö „	2: — å 3: —
Grythytte och Hellefors „	2: 24. å 3: 16.

Tackjern är tillverkad:

	År 1842	År 1843	År 1844	År 1845	År 1846	År 1847
I Nora Bergslag Skk.	32,751	39,111	27,979	30,522	36,237	42,432
Lindes och Ramsbergs »	32,146	28,818	23,063	20,316	25,283	26,747
Lekebergs »	21,996	23,692	20,931	14,531	23,660	21,505
Lerbäcks »	8,218	19,570	11,474	15,980	10,916	17,494
Nya Kopparbergs »	26,044	27,893	11,152	20,546	14,340	21,951
Hjulsjö »	10,315	7,460	12,022	6,862	13,672	8,876
Grythytte och Hellefors »	6,455	20,632	10,827	15,806	14,892	20,479
Hellefors distrikt »	6,086	6,099	7,090	4,465	5,310	3,899
Carlskoga Bergslag »	22,346	25,647	18,649	18,081	22,130	29,043

eller i medeltal **169,073½** Skepp:d årligen, som öfverskjuter medium under åren **1837—1841** med **11,407½** Skepp:d.

Tackjernsprisen hafva varierat sålunda:

	År 1842.	År 1843.	År 1844.	År 1845.	År 1846.	År 1847.
I Nora, pr Skk. B:ko	7: 40.	5: — à 7: 12.	4: 16.	5: 16.	7: 8.	7: 16.
Linde	7: 40.	5: 16 à 7: 12.	4: 24.	5: 16.	7: 8.	6: 32 à 7: 8.
Lekebergslagen	8: 24.	5: 16 à 7: 40.	4: 32.	5: 32.	8: —	7: 44.
Askersund	9: 8.	6: 32 à 8: —	6: 16.	6: 32.	8: 24.	8: 32.

Kolprisen hafva också varierat å olika tider och orter, så att när till exempel **1** läst om tolf tunnor kostade år **1847** i Nora Bergslag **3 R:dr 16 sk.** à **5 R:dr 16 sk.** b:ko, gällde den i Lerbäcks Bergslag ej mer än **2 R:dr 8 sk.**; och hade prisen åren näst förut varit nedtryckta betydligt derunder.

Stång- och ämnesjerns-tillverkningen har utgjort:

	År 1842	År 1843	År 1844	År 1845	År 1846	År 1847
					Skeppund Bergsvigt.	
„	1842				68,484.	— 19.
„	1843				68,166.	1. 15.
„	1844				71,826.	10. 6.
„	1845				77,409.	— 13.
„	1846				82,856.	11. 4.
„	1847				82,114.	5. 3.

Summa **450,836. 10. —**

eller per medium **75,159** Skepp:d **8** Lisp:d **7** Skålp:d och således **6,948** Skepp:d **8** Lisp:d **7** Skålp:d mera än medeltalet under quinquennium näst förut.

Manufaktursmidet har utgjort:

	Skepp:d.	Lisp:d.	Skålp:d.
År 1842	11,196.	6.	14.
„ 1843	7,868.	11.	7.
„ 1844	8,522.	15.	6.
„ 1845	9,057.	8.	4.
„ 1846	9,858.	6.	2.
„ 1847	10,048.	12.	3.
Summa	56,531.	19.	16.

eller i medeltal 9,588 Skepp:d 13 Lisp:d 6 Skålp:d, hvilket belopp öfverstiger förra quinquennii-medium med 668 Skepp:d 13 Lisp:d 6 Skålp:d.

Oberäknadt simplare gjutgods, såsom grytor och dylikt, som tillverkas nästan vid alla masugnar, är *gjutgods* tillverkad:

	År 1842			År 1843			År 1844			År 1845			År 1846			År 1847		
Vid Carlsdal <i>Skål</i>	508	15	4	679	11	10	475	10	11	559	1	18	1,353	2	19	2,175	9	2
„ Brefven „	887	9	—	869	18	2	737	13	11	750	—	—	1,560	—	—	1,955	4	10
„ Hjortqvarn „	—	—	—	455	13	7	272	—	—	780	—	—	580	—	—	—	—	—
„ Krokfors „	900	—	—	982	10	—	1,373	6	14	1,016	—	—	826	—	—	857	11	16

I tekniskt hänseende har jernhandteringen vunnit betydlig utveckling; dock kvarstår till det mesta bergsmännens sed, att verkställa rostning i grop och att, hvar för sig, afverka sitt rede, till väsendtligt men för tackjernstillverkningens behöfliga förkofran.

Öfriga Bergsprodukter beräknas, som följer:

	År 1842			År 1843			År 1844			År 1845			År 1846			År 1847		
Alun . . Tr	2,450	—	—	2,400	—	—	2,320	—	—	2,463	—	—	2,500	—	—	3,000	—	—
Svafvel, <i>Skål</i>	216	18	6	203	1	3	227	10	12	269	11	2	194	1	17	259	—	—
Vitriol „	384	15	—	549	1	13	700	15	—	461	3	10	633	15	—	525	10	—
Rödfärg, Tr	3,695	—	—	4,216	—	—	4,712	—	—	3,282	—	—	4,334	—	—	3,298	—	—

Spik- och Nubb-smide, hvarmed ällmogen i Lerbäckes socken sysselsätter sig, har lemnat årlig tillverkning, skattad till värde af 50,000 R:dr b:ko.

Binäringar. Kalk har tillverkats vid Latorp i medeltal 2,700 tunnor om året, samt i sex ugnar inom Hammars socken ungefär 12,000 tunnor. Dessutom brännes betydligt belopp kalk på flera ställen till enskildt behof. Vid Latorp har jernvärl början skett med beredning af *Gips*, såsom gödsel-ämne.

Papperstillverkningens värde antages vid Lindbacka till 17,500 R:dr och vid Åmeberg till 2,500 R:dr banko årligen.

Tegelslagerier äro temligen allmänt anlagda vid större egendomar; men begagnas på flera ställen nästan endast tillfälligtvis och till husbehof.

Krånbruk vid Qvartorp i Askersunds socken och *Pottaskebruk* vid Torp i Askers socken hafva varit i gång.

En *Tändsticks-Fabrik* har i större skala drivits vid Rynninge, men ej varit taxerad.

Det inom Qvisbro socken befintliga *Linoljeslageri* har lemnat minskad inkomst, beräknad till 1,516 R:dr 32 sk. banko.

Vid åtskilliga stenbrott huggas icke allenast quarntenar, utan äfven sand- och tålgsten, att begagnas till byggnader och andra ändamål.

Å landet voro flera privilegierade handlande, till större delen med burskap, innan handelsordningen den 1 Juli 1847 trädde i verksamhet. Under senare hälften af nyssnämnda år har sådan handelsrättighet, som i handelsordningen är medgifven, blifvit åt tretton personer af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande beviljad.

Landtmän hafva idkat sjöfart med 1 fartyg om 28 lästers dräktighet, i Hjelmaren, samt med en däckad båt och sexton odäckade segelbåtar, om tillsammans 508½ läster, uti Wettern, å hvilken sistnämnde sjö landtmännens segelfart således något tilltagit.

Den biförtjenst af varors forslande emellan Bergslagen och bruken, eller lastageplatserna, som allmogem med begärlighet förr omfattat, sättes mera allmänt å sido, i den mån bonden egnat allvarligare omsorg åt jordbrukets utveckling och förkofran. Bergslagen, som sålunda vid varuforsling ej kan, såsom tillförene, påräkna erforderligt biträde af landslagen oakadt förut omnämnda förhöjning i forlönerna, är derigenom ofta bragt i förlägenhet vid fullgörandet af åtagna leveranser. Deraf åter har uppstått verksam ifver hos bergsbrukets idkare att tillvägbringa lättare kommunikationer både till lands och vatten. Till de för sådant ändamål vidtagna åtgärder räknas i synnerhet: en af Dalkarlsbergs grufvebolag med statsbidrag fullbordad väganläggning emellan Nora och Carlskoga, påbörjade vägomläggningar inom Nya Kopparbergs, Hjulsjö och Jernboås socknar, samt undersökningar med afseende å anläggandet af Svea Kanal, öppnandet af en båtled genom Nya Kopparbergs, Nora och Lindes bergslag till Hjelmaren vid Örebro, väg- och bro-anläggning öfver Ham-

mars-sund, till lättnad för trafiken emellan Askersund och Östergöthland, samt anläggning af väg emellan Jernboås och Linde och vägomläggningar inom Grythytte Bergslag.

§. 4.

Politisk författning.

Kammarverk.

Genom ny skattläggning å rekognitions-skogshemman har hemmantalet ökats med ett mantal. Äfven hafva 6 qvarnar med 19 par stenar och 2 grynverk blifvit skattlagda.

Nära 22½ mantal äro köpta till skatte.

Sedan åtskilliga, vid pröfning af roteringskommissionernas år 1841 vidtagne åtgärder, af Kongl. Maj:t år 1845 föreskrifna ändringar blifvit verkställda, har extra roteringsverket blifvit den 14 April 1845 fastställt, enligt hvilket extra rotarnes antal uppgår till 295 vid Nerikes och till 63 vid Westmanlands regemente. 1841 års ordinarie roteringsverk, som upptager 57 rotar vid Nerikes och 1 vid Westmanlands regemente, har ännu icke vunnit nådig stadfästelse.

Under åren 1842—1847 hafva hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, för afgälds bestämmande, blifvit anmälda 11 från hemman verkställda jord-afsöndringar, om tillsammans 47 tunnland 16 $\frac{1}{3}$ kappländ, för hvilka afgälderna blifvit fastställda till 2 tunnor 5½ kappar råg, 6½ kappar korn, 60 lisp:d rågmjöl, 37 mans- och 8 qvinsdagsverken, samt 5 R:dr 16 skillingar banko i penningar.

Taxeringsvärdet å fastigheter, som år 1841 var för fem åren näst förut ökad med 764,690 R:dr banko, har under sistförflutna sex åren ytterligare ökats med 32,279 R:dr 18 sk.

Laga skiften hafva blifvit verkställda å 436½ mantal eller nära 73 mantal per medium årligen, då deremot under quinquennium näst förut medeltalet knappt öfversteg 40 mantal.

Dessa ägodelningar, ehuru kostsamma för delägarne, leda ögonskenligen till jordbrukets förkofran; men skogens utödande är och blir en gifven följd, dels af den genom skiften betydligt ökade stängselskyldigheten och dels af det sätt, hvarpå skogsliqvider författningsenligt verkställas.

Antalet af dem, som bruka egen jord, kan antagas förhålla sig till brukare och arrendatorer af annans jord, som tre till ett.

25 mantal posthemman utgöra postföring från 27 särskilda ställen.

Utom andra förut med gästgivareskjuts eller efter beting fortskaffade poster har sedan Augusti månad 1844 en emellan Örebro och Uddevalla inrättad snällpost fortgått med gästgivareskjuts.

Gästgivaregårdarnes antal är 44, utom städernas, och skjutsombyteställe vid Loka helsobrunn.

Statsbidragen äro i nu upprättade tabell uppförda till belopp, som med 60,134 R:dr 9 sk. 6 r:st. banko understiger de år 1841 upptagna statsbidrag. Denna minskning har uppkommit dels genom den vid 1840—1841 årens Riksdag beslutade nedläggning i bevillningen efter 1:sta artikeln, dels genom Lagmans- och Häradshöfdingearäntans upphörande, dels ock genom skjuts-entreprenaderna, hvilka, om de än icke i verkligheten minskat skjutskostnaden så betydligt, åtminstone lemnat mera bestämd grund för dess beräkning, än som förr vid approximativ kalkyl varit följd.

Politi.

Socken-Nämndernas och de inom dem, med hänseende till försvarslöse personers omvårdnad, valde tillsyningsmäns verksamhet var, så vidt den kunde hafva inflytande å säkerhetspolisen, knappt märkbar, förr än Socken-Nämnderna mot slutet af år 1847, i deras egenskap af Fattigvårdsstyrelser eggades af omtanken att freda hvar sin församling från kringstrykande tiggare. Sådant omtänka väcktes, såsom det kan antagas, genom Kongl. Förordningen angående Fattigvården i Riket af den 25 Maj 1847, så att, redan innan denna författning blef gällande, många församlingar beslöt och lätto kungöra, att främmande fattiga icke hade att hos dem påräkna allmosor, och derjemte begärde, att deras egna fattiga, som annorstädes bettlade, skulle afvisas och befordras till hemorterna. Detta hindrade, mera än man kunnat vänta, tiggares besök i angränsande socknar och minskade till och med långväga lättin-gars utvandringar i den mån allmänheten blef sparsammare i utdelande af allmosor, och kringstrykandet i följd deraf lönade sig mindre. Dock hade redan förut kring-vandrandes antal, som år 1843 var i tilltagande, minskats året 1844, under hvil- ket Kongl. Förordningen angående gesällvandringen började att tillämpas, och än vi-dare varit i aftagande, märkligast under året 1847, efter det Kongl. Stadgan angä- ende försvarslösa personer, af den 29 Maj 1846, blef gällande, såsom det kan slutas af följande uppgift å antalet af vandrande, som här uppvisat pass, nämligen:

År 1842	1,042 personer.
„ 1843	1,126 „
„ 1844	970 „

År 1845	935 personer.
„ 1846	919 „
„ 1847	746 „

Förpassade vandrars antal hade således minskats med fullt en tredjedel. Fastän Socken-Nämnders och tillsyningsmäns uppmärksamhet å passlösa och tiggare föranledt häktande af många sådana, som annars, derest de ej fallit i kronobetjeningens händer, fått obehindradt kringstryka, har ändock fångarnas antal varit i väsendtligt aftagande, hvilket jemväl kan till en del antagas vara en följd af de i ofvanåberopade författningar lagda hinder för lättungars och vanartade personers kringstrykande, äfvensom af den vidtagna anstalten, att förse frigifna fångar med tärepenningar, hvarigenom de kunna under vandring till bestämd ort undgå frestelsen, att icke säga nödvändigheten, att för sitt lufs uppehälle stjåla eller tigga, och således blifva ånyo förfallna till häkte.

Redan år 1844 erbjöd en Borgare i Örebro, Handlanden Kumlin, 1,000 R:dr B:ko såsom bidrag till fond, deraf räntan skulle användas att bereda arbete åt länet tillhöriga vanartade personer, under förbehåll likväl, att om sådan välgörenhetsanstalt ej blefve tillvägabragt, summan komme att öfverlemnas åt annan i riket befintlig likartad inrättning. — I anledning deraf inbjöd Konungens Befallningshafvande länets invånare till subskription för inbringande af medel åt en dylik arbetsinrättning, som likväl ej rönt någon framgång. Äfvenledes har länets allmänna Fattigvårds-Direktion åren 1845, 1846 och 1847 anslagit medel, att användas för beredande af försvar och sysselsättning åt vanartade personer hos pålitliga husbönder, men, oaktadt både allmän kungörelse derom och för särskilda fall gjorda uppmaningar å sockenstämmor, har böjelse hos allmänheten ej visat sig att, äfven mot betalning, i tjenst antaga vanartadt folk, så att berörda anslag till det mesta blifvit obegagnade.

Vid 1847 års slut ansågos Folkskolorna i församlingarna å landet, med undantag af de i Nora, Hjulsjö och Jernboås socknar, ordnade, så att folkskole-afgiften kunde församlingarne tillgodokomma.

I enlighet med Kongl. brefvet af den 14 Januari 1846 är länet indeladt i 4 provincial-läkare-distrikt, i stället för förut varande två, hvarigenom läkarnes antal i verkligheten icke ökades med mera än en, som är stationerad i Askersund, enär å den andra nya provincial-läkare-stationen Hellefors anställdes den redan år 1845 der antagne bruksläkare.

Examinerade barnmorskors antal är ej ökad och har ej heller någon förändring inträffat i hvad sista underdåniga Femårs-berättelsen innehåller i afseende å Lazarett, Kurhus och Djurläkare.

Åren 1842 och 1843 utmärkte sig för allmänna sjuklighet bland befolkningen genom vidsträckta och långvariga feber-epidemier, så att dödligheten under dessa bägge år ej var ringa. Sedermera har helsotillståndet i allmänhet varit godt, då man undantager messlingens och kikhostans verkningar, som år 1846 ökade mortaliteten, synnerligast bland barn. Någon sjuklighet hos folket, i följd af förtärandet utaf potates som haft kännig af potatessjukan, har icke blifvit anmärkt.

Fattigförsörjning.

Redan före 1847 års utgång hade flera församlingar beslutit reglementen för fattigvårdens ordnande enligt den Förordning, Kongl. Maj:t den 25 Maj samma år utfärdad, hvilka reglementen dock sällan hade den öfverensstämmelse med förordningen, att de kunde oförändrade fastställas.

Länets allmänna fattigkassa, hvars fond vid 1847 års slut uppgick till 19,800 R:dr banko, har årligen lemnat räntefria lån, sistnämnde år bestigande sig till 2,333 R:dr 16 sk., åt församlingar i länet, för att sätta dem i tillfälle att, för fattiges sysselsättning, uppköpa rudimaterier och förskjuta arbetslöner.

Gästgifveri-, Håll- och Reserv-skjutsen har i följd af Kongl. Cirkuläret den 2 Augusti 1844 blifvit ställd på entreprenad vid 40 af de inom länet varande 49 gästgifverier, dels med och dels utan bidrag af skjutslagen. Bidragen hafva varierat, inom landslagen emellan 2 R:dr 16 sk. och 20 R:dr, samt i bergslagen emellan 5 R:dr och 65½ R:dr banko af helt hemman.

Entreprenaderna kunna i allmänhet antagas hafva fyllt deras ändamål; fastän på ett eller annat ställe entreprenören blifvit beträdd med att hålla hästar till mindre antal och af sämre beskaffenhet än vederbordt, deri rättelse svårligen kunnat åstadkommas, då det kostat entreprenören mindre att erlagga de böter, lagen i thy fall bestämmer, än att hålla flere och bättre hästar.

Att hästar, som medelst entreprenad anskaffas, icke kunna i duglighet motsvara hållhästar, som förut varit att tillgå, ligger dessutom i inrättningens natur.

Blott en stadig krog å landet, utom gästgifverierna, har varit tillåten.

Anstalterna för rofdjurs utödande äro oförändrade; och jagtkassans behållning har varit i tilltagande, så att den vid 1847 års slut uppgick till 611 R:dr 47 sk. 1 rst. banko.

Hushållningen med sockne-magasiner har i allmänhet fortgått i sitt gamla skick. För några äro dock nya reglementen af Konungens Befallningshafvande fastställda.

Bolag, som åt delägare försäkrar ersättning för liden brandskada å hus och byggnader samt lösegendom å landet, har den första Februari 1844 blifvit för hela

länet bildadt med ansvarighetsbelopp af **3,240,000 R:dr**, enligt reglemente, som Kongl. Maj:t i nåder stadfästade den **23 Januari 1843**; hvarefter bolaget så tillväxt, att ansvarighetsbeloppet den **14 Mars 1847** steg upp till **3,023,460 R:dr b:ko**.

Allmänheten har således med förtroende omfattat inrättningen såsom otvivelaktigt beredande på en gång större branskade-ersättning och mindre kännbar tunga af brandstod, än som förr ägt rum.

Privat-Banken i Örebro, hvars teckningssumma den **1 December 1842** var ökad till en million R:dr, hade under sin tioåriga oktroj, som upphörde med November månads utgång **1847**, år från år utvidgat sin rörelse, så att den, som under första året af oktrojen uppgick till endast **3,176,590 R:dr b:ko**, deremot under sista året steg till **14,674,803 R:dr 16 sk.** på det sätt, att

å kreditiv voro insatta	4,805,110: —
„ „ uttagna	4,789,840: —
å diskont insatta	1,187,293: 16.
„ uttagna	1,283,830: —
å upp- och afskrifningsräkning insatta	1,291,930: —
„ „ „ uttagna	1,316,800: —

Summa B:ko R:dr **14,674,803: 16.**

Första året anställde banken endast två lagsökningar. Bankens fordringsbelopp, som derefter utsöktes så här som i andra orter, hade redan under andra året uppgått till **31,040 R:dr** och ökades vidare årligen till dess det å sjunde året eller år **1844** nådde sitt maximum, **126,750 R:dr 15 sk.**, men har sedermera varit i fallande, så att det å tionde året utgjorde **19,665 R:dr 36 sk.**, deraf vid hufvudkontoret i Örebro **5,845 R:dr 36 sk.** och vid afdelningskontoret i Mariestad **13,820 R:dr**.

Lagsökningarnes antal har följaktligen berott mindre på utvidgning eller inskränkning af bankens rörelse än på fluktuationen i allmänna penningrörelsen och den förlägenhet deri, som företrädesvis utmärkte året **1844**. Bankens förlust å lånerörelsen har varit så ringa, att för hela oktrojtiden icke blifvit till afskrifning anmaldt högre belopp än **769 R:dr 43 sk. 8 r:st.** Bankrörelsen har ej heller lemnat rum för vinglerier, utan synbart bidragit till lifligare omsättning och deraf beroende förkofran.

Efterrapning af Privatbankens sedlar hade blifvit upptäckt i Blekinge och Ka'mmare län. För denna upptäckt utbetalte Banken belöningar **700 R:dr**, jemte det den inlöste falska sedlar med **100 R:dr**.

Förnyad oktroj för Enskild Bank i Örebro är i nåder beviljad under ytterligare tio år från den **1 December 1847**.

§ 5.

Städer.

Örebro, hvars folkmängd år 1847 uppgick till 4,727, hade samma år 41 handlande med lika många betjenter, 124 handverkare med 89 gesäller, 134 lärningar och 5 andre arbetare, 2 boktryckerier, 1 stilgjuteri, 1 snusfabrik, 1 bresiljefabrik, 1 linneväfnadsfabrik, 1 ljusfabrik, 1 kemisk tändsticksfabrik, 4 färgerier och 7 garfverier.

Vid fabrikerna voro 88 arbetare och tillverkningsvärdet 97,253 R:dr. — Seglande fartyg voro 9, tillhöriga ett bolag, hvilket jemväl år 1847 satte i gång ett jernångfartyg, kalladt Örebro. Med detta och äldre ångfartyget Mälaren gjordes sedermera reguliera turer emellan staden och Stockholm. För undanrödjande af det hinder, uppgrundning utanför Svartåns utlopp i Hjelmaren laggt för segelfarten, har, med bidrag af 2,500 R:dr af Staten och 1,500 R:dr af stadskassan, muddring blifvit verkställd och Kongl. Maj:t den 18 Augusti 1846 i nåder tillåtit dem, som hafva befattning med segelledens vidmakthållande, att dertill under tio år uppbära bestämda afgifter.

Staden har rik tillförsel af landtmanna-produkter, som vinna snar afsättning.

Stadens inkomster i ståndpenningar, gerningsören, källarfrihetsmedel, väg-, bro- och hamnpenningar, arrendemedel, tomtören, buraafgifter och städjemedel stego år 1847 öfver 4,000 R:dr.

Carolinska skolan, delad i lärdoms- och apologistskolor, har fortfarande hugnats med Kongl. stipendier och dessutom kommit i åtnjutande af andra, tillkomna genom dels subskription, föranstaltad af skolans fornde Inspektör, numera allidne Domprosten Gravander, och dels donation af ett sällskap, benämnd Thalias vänner. — Antalet af lärjungar i lärdomsskolan hade nått sitt maximum 129 under höstterminen 1844, hvarefter det oupphörligen minskats under det antalet ökats i apologistskolan, ur hvilken en och annan lärjunge afgått till universiteten.

Såsom folkskolor finnas under särskilda styrelser goss-skola och flickskola med hvar sin fond. — Söndagsskola för handverkslärningar var redan 1847 inrättad; och småbarnsskola fortgår, gynnad af Kongl. frikostighet och enskilda bidrag.

Till beklädnad åt fattiga skolbarn gaf Brukspatronen Elzvik den 1 December 1844 500 R:dr b:ko.

Stadens allmänna barnuppfostringsinrättning, gemenligen kallad arbetshuset, underhöll år 1847 110 barn. Utaf såkallade Novemberkassan njuta barn af pauvres honteux årliga understöd. Fabrikören Fredrik Rosenlind har gjort en from stiftelse,

benämnd hundraåriga stiftelsen, hvars fond bildas genom årliga inbetalningar af 100 R:dr under tio år samt årligt reveny derå, till dess året 1956 gått tillända, hvarefter samlade medlen få användas till stadens gagn, särdeles barnauppfostran.

Fastän fattigkassan och uppfostringsanstalterna kommit i åtnjutande af donationer, förnämligast genom Bromsiska släktens frikostighet, till förstärkande af deras i allmänhet goda fonder, hafva dock årligen uttaxerats fattigmedel, år 1847 uppgående emellan 3 och 4,000 R:dr. — Åt vandrande fattige, som passera staden, anvisas nödig föda och herberge å särskild inrättning, som sattes i verket den 1 September 1846.

För helsovården lönar staden läkare, kirurg och barnmorska. Ett år 1844 bildadt aktiebolag har åstadkommit en badbassin, hvilken, icke lemnande någon afkastning, egentligen har till syfte allmän helsovård. — Inom stadens ägområde finnes Adolfsbergs helsobrunn, der artificiell vattenberedning ock är inrättad.

Sparbanken i Örebro hade efter 22 års verksamhet vid 1847 års slut behållning i egen fond 4,375 R:dr 10 sk. 8 rst. och i tjenstehjons beköningsfond 236 R:dr 41 sk. samt 1,549 deponenters medel 149,378 R:dr 17 sk. 10 rst, deraf under året tillkommit 40,524 R:dr 45 sk. 7 rst. — Deponenternes antal hade under samma tid ökats med 251.

Staden, som en lång tid varit fredad från eldsvåda af väsendtlig beskaffenhet, träffades den 2 Juni 1843 af en sådan olycka, hvarigenom uti dess norra del nedbrunno 24 gårdar, de fleste förfallna och illa byggda. — För lindring i den nöd, hvori sålunda kommo 124 matlag bland stadens fattigaste invånare, täcktes Kongl. Majt i nåder genast anslå 2,000 R:dr. — För inlösen till staden af ödelagda tomterne, hvilka sträckte sig tvärt öfver stadens bredd samt å dess längd från hospitalsbäcken till och med bostället för SecundChefen vid lif-regementets husarkorps, behagade Kongl. Majt den 4 Maj 1844 bevilja ett lån ur krigsmanshuskassan, stort 7,000 Riksdaler, mot 4½ procents ränta att under 10 år amorteras. — Fastän Kongl. Majt genom nådigt bref den 7 Mars 1844 fastställt plan för afbrända traktens indelning till gator och tomter med mera, samt planering i enlighet dermed blifvit verkställd; har någon byggnad likväl ej företagits å denna trakt dels i anseende till dess aflägsenhet från stadens medelpunkt, dels ock med hänseende dertill att projekterade jernvägs- och kanal- anläggningar ansetts kunna der lämpligast genomskära staden. De omständigheter, under hvilka nämnde vålded utbröt och spridde sig, hotade med vida större ödeläggelse, hvars förekommande dock kan tillskrifvas stadens frivilliga brandkorps och i öfrigt väl ordnade brandväsande.

I *Askersund*, med en folkmängd af knappt 1,000, finnas 20 handlande, bland hvilka endast hälften har öppna bodar, samt de öfrige handla med spannmål och

handhammarspik; i hvilka handelsgrenar äfven allmogen i den staden kringliggande trakt drifver betydlig rörelse; och då den icke beskattas, beklagar staden sig öfver densamma, såsom menlig för stadsmanna-näringen, och riktar i stället sin håg åt jordbruket.

År 1847 voro handtverkarne 52 med 14 gesäller och 9 lärlingar.

Fabriks-inrättningar hafva funnits för tillverkning af kimrök, fosfor, cikoria, sirup och ättika.

Staden lönar särskild läkare, fastän Provincialläkare är der stationerad.

Undervisning lemnas i den så kallade Prins Oscars Elementar-skola åt omkring 40 gossar, i flickskolan åt 12 å 14 flickor och i den år 1841 öppnade folkskolan åt vid pass 70 lärjungar af bägge könen.

Sparbanken fortfar att emottaga depositioner, men minsta antalet deponenter tillhör fattigare klassen.

Uti *Nora* steg folkmängden år 1847 till 374. Handeln, som drivits af 12 handlande med 15 betjenter, har minskats i följd så väl deraf att handlande nedsatt sig i socknar, med hvilka staden förut nästan uteslutande handlat, som ock deraf att en del bergsmän afyttrat sitt tackjern till Wermland eller direkte till bruksägaren.

År 1847 voro handtverkarne 52 med 15 gesäller, 15 lärlingar och två andra arbetare.

Stadens inkomster för dess administration stiga under särskilda titlar något öfver 400 R:dr bko.

I staden finnas stadsskola, söndagsskola, slöjdskola för flickor och småbarnsskola. Deremot var folkskola ej vederbörligen ordnad före 1847 års utgång.

Skolhuset, gemensamt för alla skolorna, innehåller boställsrum för större delen af lärarepersonalen, hvilken ock till en del njuter lön af en stiftelsefond, väsendtliga tillkommen genom en af Postmästaren Sundell i lifstiden gjord disposition.

I sparbanken förräntas medel, tillhöriga icke endast enskilde utan ock åtskillige inom staden och bergslagen bildade mindre kassor.

Lindesberg, hvars folkmängd räknas till 310, idkar handel egentligen med tackjern och spannmål. För kramhandel höllos år 1847 öppna 8 bodar.

Handtverkare voro 20 med 7 gesäller och 4 lärlingar.

I flere professioner saknades mästare. — I den mån stadens handel är beroende af kringliggande bergslags konjunkturer, har den, så väl som bergslagen, haft fördel af utvidgad rörelse vid Elzviks silfververk, som, genom lemnadt tillfälle till arbetsförtjenst och inköp af fastigheter till höga pris, satt större summor i omlopp. —

Vidare förkofran påräknar staden, om den, såsom förut i denna berättelse är omnämndt, föreslagna båtled från bergslagen kommer att inrättas förbi staden.

Medicinalvården bestrides af läkare och barnmorska, som njuta lön af staden och angränsande bergslag. Ett provisoriskt sjukhus är inrättadt egentligen i afseende på kirurgisk behandling samt underhålles medelst bidrag från staden jemte ortens bruks- och grufveägare.

Staden har apologistkola med en lärare, lankasterskola och flickskola; men folkskola var före 1847 års utgång ej vederbörligen ordnad.

Handeln och öfriga borgerliga näringar kunna icke anses vunnit förkofran i någon af städerna.

Örebro Slott i Lands-Kansliet den 23 Maj 1850.

E. J. BERGENSCHÖLD.

G. HÖKERBERG.

C. E. ZETTERSTEDT.

Uträkning å Medium af 1842—1847 årens Marke- gångs-Taxor för Örebro län.

	Nerike.			Bergslagen.		
	11	31	4	12	15	—
1 tunna Hvete	8	37	4	9	5	4
1 tunna Rågmjöl	8	17	4	8	33	4
1 tunna Råg	6	45	4	7	9	4
1 tunna Korn	7	13	4	7	25	4
1 tunna Bjugg- eller Kornmjöl	6	38	8	7	2	8
1 tunna Malt	5	3	4	5	13	8
1 tunna Blandsäd, hälften Korn och hälften Hafra	3	9	4	3	18	—
1 tunna Hafra	3	21	4	3	30	—
1 tunna Hafremjöl	8	2	—	8	2	—
1 tunna Bo-hvete	5	36	—	6	2	8
1 tunna Wicker	5	8	—	5	8	—
1 lisp. Smör	2	37	4	2	37	4
1 lisp. Fläsk	1	26	—	1	26	—
1 lisp. Kött	5	1	4	5	1	4
1 lisp. Talg	5	22	8	5	22	8
1 lisp. Humla	34	40	—	34	40	—
1 skattgill Oxe	2	30	8	2	30	8
1 st. Får	1	15	4	1	15	4
1 st. Lamm	—	35	4	—	35	4
1 st. Gås	—	12	—	—	12	—
1 st. Höns	—	16	6	—	16	6
1 tjog Ägg	3	16	—	3	16	—
1 lisp. torr Gös eller Fisk	5	16	—	5	16	—
1 lisp. torr Ål	2	—	—	2	—	—
1 lisp. saltgrön Röding	1	16	—	1	16	—
1 lisp. färsk Gös	1	16	—	1	16	—
1 tunna Norss	1	16	—	1	16	—

Berättelse öfver Örebro län för åren 1842—1847.

	Nerike.			Bergslagen.		
1 vinterlass Hö om 48 lispund	9	34	8	9	18	8
1 kjerfve Långhalm	—	9	8	—	9	4
1 lass Ved	—	44	8	—	44	8
1 stafrum Ved	5	32	—	5	32	—
1 st. Sågstock	1	8	—	1	16	—
1 st. Långstock	—	36	—	—	40	—
1 st. Sågbräde	—	12	—	—	14	—
1 lisp. Hampa	5	12	8	5	12	8
1 mark Notgarn	—	16	—	—	16	—
1 lisp. Bast	—	10	8	—	10	8
1 lisp. Lin	2	42	—	2	42	—
1 mark Lingarn	—	17	8	—	17	8
1 skepp:d Näfver	6	33	4	6	18	8
1 Arligt eller Jordeboks-dagsverke	—	20	—	—	20	4
1 Öke-dagsverke	1	20	8	1	21	4
1 Dränge-dagsverke	—	20	—	—	20	4
1 Hjelpe-dagsverke	—	20	—	—	20	4
1 Murare-dagsverke	—	40	—	—	40	1
1 kanna Hampfrö	—	8	—	—	8	—
1 lisp. valdt Osmunsjern	—	15	6	—	14	8
1 fat groft Osmunsjern	6	22	8	6	6	—
1 skepp:d Stångjern	14	34	—	14	34	—
1 skepp:d Tackjern	6	22	8	6	6	—
1 aln Lärft	—	12	—	—	12	—
1 stig Kol	4	14	—	4	16	8
100 st. Läckspik	—	16	—	—	16	—
1 gång Hästskor	—	16	—	—	16	—
1 gång Söm	—	2	8	—	2	8
1 lass eller tunna Malm	1	8	—	1	2	8
1 tunna Aska	—	32	—	—	32	—
1 del Laggved	—	12	8	—	12	8
1 del Kattsespån	—	8	—	—	8	—

	Nerike.			Bergslagen.		
1 lass Slottsved	—	44	—	—	44	—
1 lass Malmved	—	30	—	—	30	—
1 lisp. Talgljus, 7 på marken	5	26	—	5	26	—
1 mark gula Vaxljus	—	32	—	—	32	—
1 kanna Rofolja	1	21	4	1	21	4
1 famn Björkved	4	20	4	5	46	—
1 famn Alved	5	36	8	5	21	4
1 famn Tallved	5	20	4	5	4	—
1 lass Gärdle, om 60 stänger	—	44	—	—	44	—
100 st. Stör af gran	1	—	—	1	—	—
1 mark mjukt Rågbröd	—	1	9	—	1	9 ¹ / ₂
1 st. Jacka	10	—	6	10	—	6
1 st. Kask med prydnader	7	47	5	7	47	5
1 st. Halsduk	—	22	4	—	22	4
1 par Byxor	6	28	7	6	28	7
1 par Tältduksbyxor	2	8	7	2	8	7
1 par Stöfletter	—	44	7	—	44	7
1 st. Skjorta	1	8	—	1	8	—
1 par Strumpor	—	28	6	—	28	6
1 par Skor	2	6	8	2	6	8
1 par lösa Sulor	—	31	—	—	31	—
<i>Båtsmans- och Beklädnads-persedlar.</i>						
1 Tröja af blått vadmal	5	32	—	5	32	—
1 Väst med ärmar af d:o	5	32	—	5	32	—
1 par Långbyxor af d:o	5	18	—	5	18	—
1 Halsduk af mörkt lärft	—	18	—	—	18	—
1 Hatt	1	16	—	1	16	—
1 par Läderskor	2	6	8	2	6	8
1 par Ullstrumpor	—	28	—	—	28	—
1 Skjorta	1	4	—	1	4	—

			Nerike.			Bergslagen.		
<i>Rote-vakans-afgift.</i>								
Kontant lön	1:	32. —	1:	32. —				
Städsel och lego	2:	24. —	2:	24. —				
Hemkall: 2 tunnor Råg	16:	34. 8.	17:	18. 8.				
2 sommarlass Hö	9:	34. 8.	9:	18. 8.				
2 tjog Råghalm	8:	2. 8.	7:	37. 4.				
Beklädnadsbidrag	3:	22. 3.	3:	22. 3.				
Mulbete	—	39. 4.	—	39. 4.				
Vedbrand	2:	32. —	2:	32. —				
Nybyggnad och underhåll af torpet	3:	— —	3:	— —	48	29	7	48 32 3

Örebro Läns Lands-Kontor den 23 Maj 1850.

C. E. ZETTERSTEDT.

Ekonomisk och Statistisk Tabell för Städerna inom Örebro Län för år 1847.

	Hus, Tomter, Verk och Inrättningar.	Jord.							Utsäde af						Medelafkastning, sedan utsädet är afdraget.						Underhållna Kreatur.						Uppskattadt värde.					
		Åker.		Skog och Betsmark.		Summa Tunland.			Hemmland.	Hvele.	Råg.	Korn.	Hälsa.	Acker.	Potates.	Hästar.	Oxar.	Kor.	Lingbocksp.	Får.	Svin.	Götter.	Hus och Tomter.	Jord.	Bruk, Manufakturier, Qvarnar, Fabrikker m. m.	Summa.						
		St.	T:ld	T:ld	T:ld	T:r	T:r	T:r																		T:r	T:r	T:r	T:r	T:r	T:r	T:r
Örebro.																																
Hus och Tomter	353																															
Jord	1,320	862½	1,662½	3,845	29½	18	200	40	100	80	8	320	180	1,800	360	600	560	40	2,240	128	32	288	12	24	62	950,640	183,069	11,000	1,144,709			
Fabrikker																																
Biljarder																																
Privat-Bank																																
Embets- och Tjenstemän																																
Handlande och Handverkare																																
Diverse personer utan näring																																
Gästgifverier, Vårdshus och Krogar																																
Stadens allmänna Kassa																																
Summa	353	1,320	862½	1,662½	3,845	29½	18	200	40	100	80	8	320	180	1,800	360	600	560	40	2,240	128	32	288	12	24	62	950,640	183,069	11,000	1,144,709		
Askersund.																																
Hus och Tomter	187																															
Jord	198	300	1,160	1,658	1½	4	30			55	8		150	36	210		220	32		1,050	45	20	150	14	30	50	128,000	54,468	16	185,136		
Qvarnar																																
Embets- och Tjenstemän																																
Handlande och Handverkare																																
Diverse personer utan näring																																
Gästgifveri och Krogar																																
Stadens allmänna Kassa																																
Summa	187	198	300	1,160	1,658	1½	4	30		55	8		150	36	210		220	32		1,050	45	20	150	14	30	50	128,000	54,468	16	185,136		
Nora.																																
Hus och Tomter	121																															
Jord	495	251	746	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241			
Embets- och Tjenstemän																																
Handlande och Handverkare																																
Diverse personer utan näring																																
Stadens allmänna Kassa																																
Summa	121	495	251	746	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241		
Lindesberg.																																
Hus och Tomter	174																															
Jord	570	79	670	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241			
Embets- och Tjenstemän																																
Handlande och Handverkare																																
Diverse personer utan näring																																
Stadens allmänna Kassa																																
Summa	174	570	79	670	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241		

S t a t s - B i d r a g .																																											
Bevilling.																Ständiga Räkter.																											
Efter Bevillnings-förordningen.										Summa.	Brottsförklarings-afgift.				Boskaps- och Åkerskatt.				Mantalspenningar.				Folkskole-afgift.				Summa.	Kostnad för Roteriug.				Kostnad för Städernas aflysse.	Klerez-status underhåll.						Fattigförsörjning.	Sjuka.	Vagbälling.	Diverse afgifter, onera och allmänna besvär.	Summa Stadsafdrag.
Efter 1sta Art.	Efter 2dra Art.					Efter 3ta Art.					Brottsförklarings-afgift.					Boskaps- och Åkerskatt.					Mantalspenningar.					Folkskole-afgift.					Kostnad för Roteriug.				Klerez-status underhåll.								
	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.	sk.
Örebro	1,320	862½	1,662½	3,845	29½	18	200	40	100	80	8	320	180	1,800	360	600	560	40	2,240	128	32	288	12	24	62	950,640	183,069	11,000	1,144,709	194	16	105	132	431	16	940	1347	4740	45	2			
Askersund	198	300	1,160	1,658	1½	4	30			55	8		150	36	210		220	32		1,050	45	20	150	14	30	50	128,000	54,468	16	185,136	198	16	105	132	431	16	940	1347	4740	45	2		
Nora	495	251	746	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241	198	16	105	132	431	16	940	1347	4740	45	2			
Lindesberg	570	79	670	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241	198	16	105	132	431	16	940	1347	4740	45	2			
Summa	174	570	79	670	1,319	1½	3	50	5	120	5	3	250	30	450	20	500	20	27	2,000	30	10	130	30	40	50	60,341	124,900		185,241	198	16	105	132	431	16	940	1347	4740	45	2		

Örebro Slott å Lands-Kansliet och Lands-Kontoret
den 25 Maj 1850.
E. J. BERGENSCHÖLD.
C. E. ZETTERSTEDT.

